

Oponentský posudek na disertační práci JUDr. Mgr. Ondřeje Koutka „Prokop Drtina (1900-1980). Život českého demokrata“, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin, Praha 2009, 545 s. rkp.

Ondřej Koutek se ve své obsáhlé a zajímavé disertační práci zaměřil na zpracování historické biografie jedné z nejvýznamnějších osobností politického života poválečného Československa v letech 1945-1948 - JUDr. Prokopa Drtiny. P. Drtina patřil po druhé světové válce mezi čelné představitele tehdejší Československé strany národně socialistické, byl ministrem spravedlnosti ve vládě Národní fronty. Angažmá P. Drtiny ve veřejném a politickém životě mělo však daleko širší kontext. Bylo od počátku předurčeno rodinou, ze které pocházel. Jeho otec univerzitní profesor František Drtina byl žákem a blízkým politickým spolupracovníkem T. G. Masaryka, podobně jako Drtinův strýc Jan Herben. První politické zkušenosti získával P. Drtina v prezidentské kanceláři po nástupu Edvarda Beneše do této funkce. Patřil mezi prezidentovy nejbližší politické přátele a věrné stoupence v těžkých dobách Mnichova 1938, v domácím odboji i po příchodu do londýnské emigrace. Za války si získal P. Drtina věhlas jako jeden z londýnských hlasatelů českého vysílání BBC pod pseudonymem Pavel Svatý. Působil jako Benešův politický referent, angažoval se v politické skupině londýnských národních socialistů. Jako člen vládní delegace pro osvobozená území a očitý svědek událostí Slovenského národního povstání a neúspěchu vládní mise na bývalé Zakarpatské Ukrajině v létě a na podzim 1944 si začal P. Drtina uvědomovat dilemata politiky spolupráce s československými komunisty a spojenectví se Sověty. To si často připomínal po válce už jako ministr poválečné vlády při různých sporech a konfliktech s komunisty a v citlivé otázce zachování spojenectví s Moskvou. P. Drtina patřil díky své pozici ministra spravedlnosti mezi nejexponovanější politiky poválečných vlád. Proto lze jen souhlasit s poznámkou O. Koutka v úvodu práce, že komplexnímu zpracování jeho životního a politického příběhu ještě dosud nebyla překvapivě věnována patřičná pozornost. P. Drtina stál v čele retribuční justice, která byla neustále napadána komunisty. Sahrával důležitou roli v Zenklově vedení národně socialistické strany. Jeho analýza neúspěchu národně socialistické strany v květnových parlamentních volbách 1946 patřila mezi nejbrilantnější reflexe problémů, se kterými se v rámci obnovy

potýkala jeho mateřská strana, zároveň byla i racionálním a výstižným zhodnocením pozic demokratických sil v poválečné republice od moskevských a košických jednání na jaře 1945 do voleb 1946.

O. Koutek správně upozorňuje, že P. Drtina zůstal nadále jedním z hlavních aktérů československé politické scény i po volbách 1946. Účastnil se 'historické' návštěvy československé vládní delegace v Moskvě na počátku července 1947, která zásadně poznamenala osud poválečného Československa vzhledem ke Stalinovu diktátu, ve kterém si vynutil odmítnutí československé účasti na pařížských jednáních o Marshallově plánu. P. Drtina měl být jednou z obětí tzv. krabičkového atentátu na tři demokratické ministry v září 1947. Postavil se však statečně do čela vyšetřování této krčmářské aféry. Aktivně se podílel na upevnění spolupráce demokratických stran na podzim 1947 a stal se jedním z nositelů politiky, která hájila demokratické principy proti komunistickému nástupu za absolutní mocí. Tyto postoje zůstaly Prokopu Drtinovi vlastní i v době únorové vládní a politické krize v roce 1948, byl jedním z demisionujících dvanácti ministrů. Na dvanáct let se poté stal nedobrovolným vězněm komunistů. Svůj pevný osobní statut a celoživotní krédo českého a československého demokrata zachoval neochvějně i v době po propuštění z vězení. Projevil jej také v době prohlášení Charty 77 jako jeden z prvních signatářů. P. Drtina byl poté znovu veřejně dehonestován zlobnou komunistickou propagandou a nenávistí totalitního režimu, které jej provázely i na sklonku života. Autor zdůrazňuje, že P. Drtina zůstal nezlomen po celý svůj život, a pokud připustil nějakou osobní prohru a zklamání, bylo to zejména v otázce postoje prezidenta Beneše v době února 1948 a v prvních měsících po nástupu komunistické diktatury v Československu. Jistě by bylo v tomto kontextu zajímavé znát, zda a v jaké míře se o Drtinův osud dále zajímal i český politický exil po roce 1948, zvláště proto, že řada známých představitelů československých národních socialistů v něm zaujímal přední místa.

Výběr tématu předložené práce lze chápat za velmi dobře promyšlený. O. Koutek citlivě a zároveň zasvěceně provází čtenáře z nemalé části dramatickým příběhem tohoto bytostného demokrata. Přinesl řadu zcela nových poznatků a hodnocení, které prohlubují poznání o činnosti i o osobnosti P. Drtiny, ale také o době, ve které aktivně politicky P. Drtina působil. Autor prokázal, že je pozorným badatelem a znalcem

uvedené problematiky a celé řady důležitých pramenů. A to na základě detailního studia řady významných archivních fondů, dobových tištěných pramenů, memoárů i odborné literatury. Lze ocenit, že jako první z badatelů věnoval výraznou pozornost studiu drtinovské sbírky v knihovně samizdatové a exilové literatury Libri prohibiti. Prostudoval Drtinův vyšetřovací spis z let 1948-1953 uložený v Archivu bezpečnostních složek v Praze a zároveň provedl výzkum relevantních fondů v řadě speciálních archivů – například v Archivu Ústavu T. G. Masaryka, v Archivu Kanceláře prezidenta republiky aj. V tomto smyslu naplnila práce základní cíl – přinesla nové poznatky a rozšířila znalosti o P. Drtinovi v kontextu jeho politického působení a v kontextu poválečného vývoje v Československu. Práci O. Koutka tak lze právem považovat za původní a komplexní vědeckou biografii tohoto významného českého demokratického politika.

Předkládaná práce JUDr. Mgr. Ondřeje Koutka „Prokop Drtina (1900-1980). Život českého demokrata“ svým zpracováním a obsahem splňuje požadovaná odborná kritéria disertační práce - považuji ji za výbornou - a proto ji doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc., v. r.
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.

Praha, 24. května 2009

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Oddělení vědy
Praha 1, nám. J. Palacha, 116 38